

MỐI QUAN HỆ CỦA NGUYỄN AN NINH VỚI CÁC LÃNH TỤ ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM

The relationship of Nguyen An Ninh with the leaders of The Communist Party of Vietnam

Trần Thị Thảo Hiền

Trường Cao đẳng Công Thương Thành phố Hồ Chí Minh

TÓM TẮT

Nguyễn An Ninh (1900-1943), là nhà cách mạng đầu thế kỷ XX ở Nam Bộ, ông trở thành thần tượng của tầng lớp trí thức. Mặc dù không phải là đảng viên của Đảng Cộng sản Việt Nam nhưng có mối quan hệ mật thiết với các lãnh tụ của Đảng. Bài viết làm rõ mối quan hệ đó nhằm chỉ ra vị trí, vai trò tầm quan trọng của ông trong sự nghiệp cách mạng Việt Nam đầu thế kỷ XX ở Nam Bộ nói riêng và nước ta nói chung.

Từ khoá: Nguyễn An Ninh, đảng viên Đảng Cộng Sản, mối quan hệ, lãnh tụ

ABSTRACT

Nguyen An Ninh (1900-1943) was a revolutionary figure in early 20th century Southern Vietnam who became an idol among intellectuals. Although he was not a member of the Communist Party of Vietnam, he maintained close relationships with the Party's leaders. This article clarifies these relationships to highlight his position, role, and importance in the Vietnamese revolutionary cause of the early 20th century, particularly in Southern Vietnam and in the country as a whole.

Keywords: Nguyen An Ninh, Communist Party member, relationship, leader

1. Mở đầu

Nguyễn An Ninh là nhà trí thức lớn của Nam Bộ nói riêng và cả nước nói chung cho nên ông có uy tín cao, ông ngày càng được các lãnh tụ của Đảng tin tưởng, quý trọng bởi cuộc đời ông gắn liền với sự nghiệp cách mạng của Đảng. Tìm hiểu mối quan hệ của Nguyễn An Ninh với các lãnh tụ của Đảng để thấy rõ hơn về vai trò, vị trí của ông trong sự nghiệp cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam.

2. Mối quan hệ của Nguyễn An Ninh với các lãnh tụ Đảng Cộng sản Việt Nam

2.1. Sơ lược về tiểu sử của Nguyễn An Ninh

Nguyễn An Ninh (1900 – 1943), sinh ra và lớn lên trong gia đình có truyền thống văn hoá, yêu nước và thương dân. Thân phụ là nhà yêu nước Nguyễn An Khương (1860 – 1931), ông cùng với vợ Trương Thị Ngự và em gái Nguyễn Thị Xuyên, lập Khách sạn Chiêu Nam Lầu ở Sài Gòn làm cơ sở kinh tài của phong trào Đông Du ở Nam bộ, đón tiếp các sĩ phu yêu nước khắp ba miền và tổ chức cho thanh niên xuất dương sang Nhật. Nguyễn

An Khương đã cùng với Trần Chánh Chiếu (1869 – 1919), Nguyễn Thần Hiến (1857 – 1914),... lãnh đạo phong trào yêu nước Minh Tân (1901-1908).

Sinh trưởng trong gia đình tước Nho, lúc nhỏ Nguyễn An Ninh lại ở với ông ngoại theo khuôn phép Nho giáo và tư tưởng Phật giáo, ông thông thạo chữ Nho, thuộc lòng *Tứ thư, Ngũ kinh*, thích đọc sách Phật giáo. Do vậy, Nguyễn An Ninh lớn lên từ nền tảng văn hóa phương Đông. Năm mười tuổi, Nguyễn An Ninh lên Sài Gòn học tiểu học tại trường dòng Taberd, học trung học ở trường Chasseloup Laubat và học bằng tiếng Pháp.

Năm 1916, Nguyễn An Ninh học Trường Cao đẳng tại Hà Nội. Sau một năm học ngành Y học, ông đã chuyển sang học Cao đẳng luật và cai trị. Nhưng sau đó, ông tìm cách trốn chính quyền thực dân để sang Pháp (1918) và đã thi đậu hạng ưu và vào học trường Đại học Sorbonne – Paris. Tại đây, Nguyễn An Ninh được cụ Phan Châu Trinh, Phan Văn Trường, Nguyễn Ái Quốc, Nguyễn Thế Truyền hướng dẫn tham gia hoạt động yêu nước, tạo thành “nhóm Ngũ long”.

2.2. Mối quan hệ của Nguyễn An Ninh với Nguyễn Ái Quốc

Nguyễn An Ninh không là đảng viên Đảng Cộng sản Việt Nam nhưng luôn đứng bên cạnh hàng ngũ lãnh tụ của Đảng để cùng gánh vác sứ mệnh lịch sử dân tộc. Người lãnh tụ đầu tiên của cách mạng vô sản Việt Nam mà Nguyễn An Ninh tiếp xúc và nguyện sát cánh đồng hành là lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc.

Nguyễn An Ninh gặp và quen Nguyễn Ái Quốc từ năm 1918 khi vừa trốn sang Pháp để học Đại học. Cuộc gặp gỡ diễn ra tại nhà ông luật sư Phan Văn Trường. Nguyễn An Ninh học tại trường đại học

nên có điều kiện tiếp xúc các nhà trí thức lớn như giáo sư Marcel Cachin nên thường rủ Nguyễn Ái Quốc đi theo nói và nghe tiếng Pháp. Nguyễn An Ninh thường giúp Nguyễn Ái Quốc đánh máy tài liệu, sửa ngữ pháp các bài viết, thuê in truyền đơn và cả làm liên lạc khi Nguyễn Ái Quốc bị mật thám theo sát. Nguyễn An Ninh đến nhà in làm quen, xin học xếp chữ, sửa bản kẽm và in báo. Hai người cùng tập diễn thuyết các chủ đề tuyên truyền ở ngoài rừng.

Nguyễn Thế Truyền là thanh niên Việt Nam học tập tại Pháp, tham gia “Hội đồng bào thân ái”. Nhờ đến nhà ông Trường, Nguyễn Thế Truyền quen với Nguyễn Ái Quốc và Nguyễn An Ninh. Ba chàng thanh niên họ Nguyễn bên cạnh hai ông họ Phan là những nhà yêu nước tiêu biểu của người Việt tại Paris, nên đồng bào cảm mến gọi là Ngũ Long, do cách biệt tuổi tác nên hai ông Phan thường gọi bộ ba là “Nhóm Thanh Niên”.

Sự kiện Đại Hội Tours năm 1920 là sự kiện chính trị lớn, Đảng Cộng sản Pháp ra đời và giúp Nguyễn Ái Quốc hoạt động thuận lợi hơn. Đảng Cộng sản Pháp thành lập “Hội Liên Hiệp Thuộc Địa” ở Pháp và Nguyễn Ái Quốc phụ trách Hội. Nhóm Ngũ Long trẻ, vận động người vào tổ chức “Hội liên hiệp thuộc địa”, tổ chức các buổi diễn thuyết tại trụ sở Hội, viết báo tố cáo tội ác thực dân tại các thuộc địa, và chuẩn bị cho ra đời tờ báo theo chủ trương của Hội. Nguyễn An Ninh và Nguyễn Thế Truyền luân phiên thường trực tại trụ sở giải quyết công việc giúp Nguyễn Ái Quốc. Khi tờ “Le Paria” ra đời, Nguyễn An Ninh và Nguyễn Thế Truyền làm biên tập giúp Nguyễn Ái Quốc.

Ngày 8 tháng 8 năm 1927, Nguyễn An Ninh cùng Tạ Thu Thâu tiếp tục sang Pháp

nhằm nhờ Đảng Cộng sản Pháp hỗ trợ phong trào yêu nước ở Đông Dương và tìm cách liên lạc với Nguyễn Ái Quốc.

Cuối năm 1927, Đảng Cộng sản Pháp đã sắp xếp cho Nguyễn Ái Quốc trở sang Pháp thăm bạn bè cũ trước khi đi dự hội nghị ở Bỉ. Tại văn phòng Trung ương Đảng Cộng sản Pháp, Nguyễn Ái Quốc, Nguyễn Thế Truyền, Nguyễn An Ninh gặp nhau, trao đổi những dự định về hoạt động cách mạng. Sau này khi thay mặt Quốc tế Cộng sản chuẩn bị thống nhất các Đảng Cộng sản ở trong nước, Nguyễn Ái Quốc có viết trong “Sách lược vắn tắt” “... Đảng phải hết sức liên lạc tiểu tư sản, trí thức, trung nông, (Thanh Niên, Tân Việt, phái Nguyễn An Ninh) để kéo họ đi về vô sản giai cấp” (1). Sau cuộc gặp gỡ ấy, mỗi người lại tiếp tục hoạt động và chờ ngày hội ngộ nhưng cuộc hội ngộ không thành hiện thực.

2.3. Mối quan hệ của Nguyễn An Ninh với Hà Huy Tập

Trong Đảng Cộng sản Việt Nam, Hà Huy Tập (1906-1941) là một trong những người gặp Nguyễn An Ninh khá sớm và có những hoạt động ghi dấu ấn tốt đẹp.

Hà Huy Tập và Nguyễn An Ninh quen biết nhau từ năm 1927 trong phong trào Jeune Annam – Đảng Thanh niên Việt Nam (tiếng Pháp: *Jeune Annam*) là một tổ chức chính trị - xã hội do một nhóm thanh niên ái quốc sáng lập vào năm 1926 và tan rã cùng năm. Giai đoạn 1925 - 1926, giữa lúc Sài Gòn và Nam Kỳ đang sôi động phong trào đấu tranh dân chủ, một số người yêu nước có tư tưởng dân chủ trong đó có Nguyễn An Ninh, Nguyễn Trọng Hy, Trần Huy Liệu... và một số người Pháp tiến bộ đã chủ trương tổ chức một cuộc mít-tinh để phát biểu quan điểm của mình đối với Đảng Lập hiến và bày tỏ thái độ đối với nhà cầm quyền thực dân Pháp.

Cuộc mít-tinh được tổ chức vào ngày 21 tháng 3 năm 1926 tại Xóm Lách, đường Lanzarotte (Sài Gòn), gây tiếng vang lớn và chính tại đây đã tự phát hình thành một tổ chức mang tên Đảng Thanh niên Việt Nam.

Khi được phân công vào Nam Kỳ hoạt động, Hà Huy Tập đã cùng với nhiều lãnh tụ đến nhà Nguyễn An Ninh để đàm đạo về nhiệm vụ cách mạng. Sau này, Hà Huy Tập đặc biệt coi trọng sáng kiến của Nguyễn An Ninh về triệu tập Đông Dương Đại hội thảo ra một bản dân nguyện gửi tới Mặt trận bình dân Pháp. Đồng chí đã thay mặt Trung ương Đảng gửi đến các đảng phái, tổ chức và nhân dân Đông Dương bức thư ngỏ *Đảng Cộng sản Đông Dương và Đông Dương Đại hội* (tháng 8-1936). Sáng kiến về Đông Dương Đại Hội của Nguyễn An Ninh đã được Đảng Cộng sản Đông Dương nhất trí tán thành, khích lệ thực hiện “Đó là lời kêu gọi công khai đầu tiên về cuộc vận động Đông Dương đại hội”(2). Trong thời gian chuẩn bị tiến hành Đại hội Đông Dương, Nguyễn An Ninh có liên lạc khá chặt chẽ với Hà Huy Tập, trao đổi, tranh luận những vấn đề liên quan đến Đại hội Đông Dương. Qua kinh nghiệm hoạt động của mình, Nguyễn An Ninh cũng thừa hiểu rằng, thực dân Pháp không thể để Đại hội Đông Dương tiến hành và cũng không quan tâm đến bản thỉnh cầu của dân chúng.

Càng hoạt động, lãnh tụ Hà Huy Tập và Nguyễn An Ninh càng liên hệ mật thiết với nhau, nhất là trong thời kỳ đồng chí làm Tổng Bí Thư và Nguyễn An Ninh tham gia vào hoạt động báo chí ở nhóm *La Lutte*. Khi đồng chí Hà Huy Tập phụ trách từ báo *L'Avant Garde* – báo của Đảng Cộng sản Đông Dương, đồng chí đã đề nghị Nguyễn An Ninh viết bài, vì Nguyễn An Ninh đã có uy tín trên nhiều tờ báo

khác. Điều đó, cho thấy giữa Nguyễn An Ninh và Hà Huy Tập có mối quan hệ mật thiết trên diễn đàn báo chí, tư tưởng.

2.4. Mối quan hệ của Nguyễn An Ninh với đồng chí Phạm Văn Đồng

Không chỉ quan hệ với Hà Huy Tập, Nguyễn An Ninh còn có quan hệ mật thiết, gắn bó với Phạm Văn Đồng (1906-2000). Năm 1929, Phạm Văn Đồng được cử vào Kỳ bộ Nam Kỳ, thời gian hoạt động tại Nam Kỳ là thời gian gặp gỡ với Nguyễn An Ninh khi cả hai bị thực dân bắt giam.

Năm 1929, Nguyễn An Ninh bị Thực dân Pháp bắt giam tại khám Lớn (Sài Gòn). Trong tù, Nguyễn An Ninh đã bị giam chung với Phạm Văn Đồng gần một năm (tháng 7/1929- tháng 6/1930) tại khám số 7 (gọi là khám Ninh). Hai người thường xuyên tranh luận với nhau về học thuyết Mác-Lênin, về đường lối cách mạng Việt Nam, ngày càng hiểu nhau, tin nhau. Nhờ đó mà Nguyễn An Ninh biết được Phạm Văn Đồng và Châu Văn Liêm do Nguyễn Ái Quốc từ nước ngoài cử về nước để chuẩn bị thành lập Đảng Cộng sản. Vì vậy Nguyễn An Ninh đã dẫn bà Ninh giới thiệu cốt cán Thanh Niên Cao Vọng cho Châu Văn Liêm tuyển chọn kết nạp vào An Nam Cộng Sản Đảng cuối 1929. Châu Văn Liêm mời cả hai ông bà Nguyễn An Ninh vào Đảng, nhưng ông bà đều từ chối. Nhờ cảm phục được cai lính và nhân viên Khám Lớn nên Nguyễn An Ninh đã tổ chức được đường dây bí mật liên lạc giữa tù chính trị trong khám với bên ngoài.

Sau này nhân kỷ niệm 50 năm ngày mất của Nguyễn An Ninh, Phạm Văn Đồng có bài phát biểu đăng trên báo Sài Gòn Giải Phóng ngày 14 tháng 8 năm 1993, có đoạn viết: Chúng tôi tất nhiên có những ý kiến khác nhau, nhưng càng thảo luận càng đi đến nhất trí, càng hiểu biết nhau, càng có

cảm tình và lòng kính trọng lẫn nhau.

Trong một lần phát biểu do Xưởng phim tài liệu thời sự Thành phố Hồ Chí Minh ghi âm, ghi hình, Phạm Văn Đồng phát biểu về Nguyễn An Ninh như sau: “Tôi có cơ hội gặp và sống với Nguyễn An Ninh trong nhiều tháng ở khám Lớn Sài Gòn trong những năm 1929 – 1930. Từ đó tôi biết rõ Nguyễn An Ninh và tôi khẳng định rằng Nguyễn An Ninh là một nhà yêu nước, một chiến sĩ cách mạng kiên cường, kiên quyết đấu tranh vì Tổ Quốc và Dân tộc cho đến hơi thở cuối cùng.

Nguyễn An Ninh có tầm vóc một nhà lãnh đạo một cuộc cách mạng, cho nên chúng ta phải ghi nhớ những cống hiến quan trọng của một nhân vật có tầm vóc lịch sử.

Còn về những kỷ niệm trong lúc còn sống với nhau nhiều tháng ở trong tù, thì tôi phải nói rằng Nguyễn An Ninh là một chiến sĩ cách mạng giàu lòng yêu nước và ý chí đấu tranh. Chúng tôi đã trải qua nhiều thời gian để thảo luận và tranh luận rất là gay gắt về những vấn đề cực kỳ quan trọng, những quan điểm về học thuyết Mác – Lênin, về đấu tranh cách mạng ở nước ta, về tổ chức cách mạng và về vai trò của quần chúng nhân dân”(3).

Qua trao đổi, Phạm Văn Đồng biết tổ chức Thanh Niên Cao Vọng là tổ chức yêu nước của Nguyễn An Ninh tổ chức nên đã bàn bạc với Châu Văn Liêm để sau này Châu Văn Liêm liên lạc với bà Ninh để tuyển cốt cán Thanh Niên Cao Vọng bổ sung lực lượng vào An Nam Cộng sản (1929) và Đảng Cộng sản Đông Dương (1931).

2.5. Mối quan hệ của Nguyễn An Ninh với lãnh tụ Nguyễn Thị Minh Khai

Không chỉ quan hệ mật thiết với lãnh tụ Hà Huy Tập, Phạm Văn Đồng, Nguyễn

An Ninh còn có quan hệ mật thiết với lãnh tụ Nguyễn Thị Minh Khai (1910-1941). Sau thời gian học tập tại Trường Đại học Phương Đông ở Liên Xô, năm 1936 Nguyễn Thị Minh Khai được cử về nước vào Nam kỳ, giữ chức Bí thư Thành ủy Sài Gòn – Chợ Lớn, một trong những người lãnh đạo cao trào cách mạng 1936-1939. Thời gian này, Nguyễn An Ninh và Nguyễn Thị Minh Khai thường hoạt động với nhau. Khi hoạt động ở Sài Gòn, Nguyễn Thị Minh Khai có dịp đến nhà Nguyễn An Ninh để đọc sách, vì nhà ông rất nhiều các loại sách.

Tháng 4 năm 1939, khi Xứ ủy Nam Kỳ có ý định đưa người của Đảng vào Hội đồng quản hạt Nam Kỳ, Nguyễn Thị Minh Khai với tư cách là cán bộ lãnh đạo Xứ ủy đã mời Nguyễn An Ninh tham gia vào bầu cử. Nguyễn Thị Minh Khai đã xuống tận Mỹ Tho mời Nguyễn An Ninh đứng tên vào “Sổ dân chúng”, nhưng Nguyễn An Ninh đã từ chối vì trong Sổ dân chúng có Nguyễn Phan Long (Nguyễn An Ninh coi là phần tử cơ hội, xa rời quần chúng). Sau đó, lần thứ hai Nguyễn Thị Minh Khai tiếp tục mời Nguyễn An Ninh tham gia, mặc dù không muốn vì nhiều lý do nhưng vẫn chấp hành chỉ thị của Xứ ủy. Nguyễn An Ninh đã tham gia đứng tên vào “Sổ dân chúng” để ứng cử vào hội đồng quản hạt Nam Kỳ.

Nguyễn Thị Minh Khai cũng đã nhiều lần mời Nguyễn An Ninh vào Đảng nhưng Nguyễn An Ninh cho rằng, ông ở ngoài Đảng sẽ hoạt động thuận lợi hơn và có lợi cho Đảng hơn. Nguyễn Thị Minh Khai thấy hợp lý nên sau đó thống nhất với quan điểm của Nguyễn An Ninh. Như vậy, có thể nói Nguyễn An Ninh và Nguyễn Thị Minh Khai có mối quan hệ đồng chí rất chân thành và mật thiết trong phong trào đấu tranh đòi dân sinh, dân chủ.

2.6. Mối quan hệ của Nguyễn An Ninh với các đồng chí Nguyễn Văn Linh, Trần Văn Giàu, Nguyễn Thị Lưu, Châu Văn Liêm, Nguyễn Văn Trân, Nguyễn Văn Nguyễn

Nguyễn Văn Linh (1915-1998) khi vào Nam hoạt động tại Mỹ Tho đã gặp Nguyễn An Ninh (1938), sau đó vào tù 1939 và đi đày tại Côn Đảo. Mối quan hệ giữa Nguyễn An Ninh và Nguyễn Văn Linh khá thân thiết trong hoàn cảnh hoạt động cách mạng. Năm 1993, nói về Nguyễn An Ninh, Nguyễn Văn Linh đã viết: “Tôi đã nghe nhiều người ca tụng Nguyễn An Ninh. Năm 1938 tôi có dịp được sống gần ông ở Mỹ Tho. Từ năm 1939 tôi và ông đã bị đế quốc Pháp đày đọa ở nhà ngục Côn đảo cho đến khi ông bị hy sinh.

Nguyễn An Ninh là nhà yêu nước vĩ đại. Là một trí thức tâm cỡ, nếu chịu khuất phục bọ đế quốc, chắc chắn ông sẽ giàu có và sống vương giả. Nhưng vì yêu nước, thương dân, ông đã đi vào quần chúng lao khổ vận động họ chống lại đế quốc và tay sai. Ông đã ra tờ báo “La Cloche Felée (Tiếng Chuông rè) để vạch mặt bọn xâm lược và áp bức, bóc lột nhân dân Việt Nam. Ông đã bí mật thành lập một tổ chức cách mạng yêu nước Đảng Thanh niên Cao vọng để chống lại bọn xâm lược và tay sai. Là một nhà trí thức, thế mà ông lại đi bán dầu cù là ở các bến xe, các phố phường Sài Gòn với ý định cổ động đồng bào chống lại bọn đã làm khổ mình.

Ở trong tù ông Nguyễn An Ninh luôn luôn đoàn kết với chúng tôi, những người cộng sản, để chống lại bọn cai ngục dã man. Khi ông lâm bệnh mất đi, chúng tôi đã cử lễ truy điệu ông rất long trọng và thương tiếc nhà chí sĩ Nguyễn An Ninh, nhà yêu nước vĩ đại”(4). Những năm tháng tù đày tại Côn Đảo, Nguyễn Văn Linh đã

chứng kiến tận giây phút cuối cùng cuộc đời cách mạng kiên cường, bất khuất của Nguyễn An Ninh.

Giáo sư Trần Văn Giàu (1911 - 2010) là người Nam Bộ rất gần gũi với Nguyễn An Ninh. Năm 1928, sau khi tốt nghiệp Tú tài, ông được gia đình cho sang Pháp du học tại Đại học Toulouse. Tháng 3 năm 1929, ông xin gia nhập, trở thành Đảng viên Đảng Cộng sản Pháp tham gia tích cực các phong trào cộng sản. Năm 1933, sau khi học Đại học Phương Đông từ Nga về, Trần Văn Giàu được giao phụ trách xứ ủy Nam Kỳ. Sang năm 1935, Trần Văn Giàu có nhiều lần làm việc với Hà Huy Tập và Nguyễn An Ninh tại nhà Nguyễn An Ninh ở Trung Chánh, Hóc Môn. Trần Văn Giàu đánh giá Nguyễn An Ninh rất cao, đó là người thức tỉnh thế hệ thanh niên yêu nước trước khi có Đảng Cộng sản đứng lên làm cách mạng. Bản thân, Trần Văn Giàu giác ngộ cách mạng cũng từ cuộc diễn thuyết của Nguyễn An Ninh về đời dân sinh, dân chủ vào năm 1926.

Nguyễn Thị Lựu tên thật là Đỗ Thị Thuồng (1914-1988), quê xã Hòa An, huyện Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp. Bà hoạt động cách mạng từ năm 1933 và sau đó bị giặc bắt giam. Sau năm 1936, mãn hạn tù, bà gặp Nguyễn An Ninh và được Nguyễn An Ninh đưa cho bức thư của đồng chí Hà Huy Tập. Sau khi gặp đồng chí Hà Huy Tập – Bí thư Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương, bà được giao nhiệm vụ tham gia công tác tại báo *La Lutte* cùng với Nguyễn An Ninh, Nguyễn Văn Tạo, Nguyễn Văn Nguyễn, Dương Bạch Mai. Đồng chí Hà Huy Tập nói rằng: Nguyễn An Ninh là nhà yêu nước chân chính mà Đảng cần tranh thủ và bảo bà đừng ngại gì hết đối với Nguyễn An Ninh. Về đường lối chính sách của Đảng, thông thường đồng

chí Hà Huy Tập bàn bạc với Nguyễn An Ninh trước. Như vậy, Nguyễn An Ninh và Nguyễn Thị Lựu trở thành người bạn thân, người đồng chí hoạt động trên lĩnh vực báo chí dưới sự chỉ đạo của đồng chí Hà Huy Tập. Sau đó, với sự đề xuất của Nguyễn An Ninh về phong trào Đại hội Đông Dương, Nguyễn Thị Lựu lại sát cánh cùng ông để tổ chức phong trào.

Châu Văn Liêm (1902 - 1930) là nhà cách mạng Việt Nam, và là một trong sáu người tham gia hội nghị thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam.

Khi Nguyễn An Ninh bị bắt vào tù năm 1929, thông qua Phạm Văn Đồng biết được Châu Văn Liêm đang thực hiện chỉ thị của Nguyễn Ái Quốc thành lập tổ chức Đảng Cộng sản, Nguyễn An Ninh đã nhắn tin cho bà Ninh chuẩn bị cốt cán trong Thanh niên Cao vọng để giới thiệu cho Châu Văn Liêm. Thông qua bà Ninh, Nguyễn An Ninh đã giới thiệu các cốt cán của mình cho Châu Văn Liêm. Châu Văn Liêm đã gặp bà Ninh tại nhà cô Tư Thiên tại Đức Hòa để trao đổi công việc, lúc đó mật thám Pháp truy lùng rất khắt khe đối với Châu Văn Liêm. Sau này, Châu Văn Liêm lên Hóc Môn gặp bà Ninh mời bà vào Đảng và đề nghị giới thiệu cốt cán của Thanh niên Cao vọng. Bà Ninh đồng ý giới thiệu cốt cán nhưng chưa đồng ý vào Đảng, vì ở ngoài Đảng sẽ có lợi cho hoạt động cách mạng. Bắt đầu từ năm 1929, bà Ninh giới thiệu lực lượng cốt cán vùng Hóc Môn, Bà Điểm, Đức Hòa, Đức Huệ cho Châu Văn Liêm tuyển chọn kết nạp An Nam Cộng sản Đảng. Năm 1930, cháu bà Ninh là Trương Văn Khải, Trương Văn Bang được thầy giáo Hồ Văn Long cũng là cốt cán Thanh niên Cao vọng vào đảng năm 1929, dẫn dắt vào Đảng. Cốt cán Thanh niên Cao vọng là Nguyễn Thị Giả,

hai anh em Võ Văn Tần, Võ Văn Ngân cũng vào Đảng từ năm 1929 trở thành những chiến sĩ cộng sản nổi tiếng vùng Hóc Môn, Bà Điểm. Còn có các đồng chí khác như Võ Thành Mong, Phan Văn Đồi, Bà Tư Thiên

Nguyễn Văn Trân (1906-1999) là trí thức ở Pháp, là Đảng viên Đảng cộng sản Pháp, ông cũng có mối quan hệ mật thiết với Nguyễn An Ninh. Hai người quen nhau nhân dịp dự Đại hội sinh viên Việt Nam ở Marseille năm 1927. Hai người từ đó có những hoạt động với nhau và khi Nguyễn Văn Trân được Đảng Cộng sản Pháp giới thiệu đi học trường Đại học Phương Đông tại Mạc Tư Khoa, Nguyễn An Ninh đã giúp đỡ tài chính để Nguyễn Văn Trân sang đó học. Năm 1930, Nguyễn Văn Trân về nước hoạt động và bị bắt cuối năm 1930. Nguyễn Văn Trân bị nhốt chung khám với Nguyễn An Ninh. Sau khi ra tù cuối năm 1931, Nguyễn An Ninh và Nguyễn Văn Trân tiếp tục gặp nhau và cùng nhau hoạt động. Nguyễn Văn Trân phụ trách công tác kinh tài cho Trung ương Đảng dưới sự chỉ đạo trực tiếp của đồng chí Hà Huy Tập – Bí thư Trung ương Đảng, trụ sở ở Bà Điểm gần nhà Nguyễn An Ninh. Nguyễn Văn Trân cũng như các đồng chí Hà Huy Tập, Lê Hồng Phong, Nguyễn Thị Minh Khai thường đến nhà Nguyễn An Ninh để đọc sách và ăn ở tại đó vì bảo đảm bí mật, an toàn. Nhà Nguyễn An Ninh có hàng ngàn quyển sách, có rất nhiều sách về chủ nghĩa Mác – Lênin, đủ mọi thứ tiếng. Từ 1932 đến 1935, Nguyễn An Ninh và Nguyễn Văn Trân đi hết các tỉnh Nam Kỳ để giới thiệu các quần chúng trong tổ chức của Nguyễn An Ninh cho Đảng Cộng sản Đông Dương sau khi Đảng bị đàn áp mất mát nhiều đảng viên. Hai người vừa đi vừa bán dầu cù là do gia đình Nguyễn An Ninh tự

nấu để bán, nhằm vừa che mắt mật thám vừa có tiền chi tiêu. Sau khi được Nguyễn An Ninh giới thiệu, Nguyễn Văn Trân tiếp tục báo cáo Trung ương Đảng, từ đó Trung ương chỉ thị xuống tỉnh, huyện, xã cơ sở để lựa chọn kết nạp vào Đảng. Nhờ đó, lực lượng đảng viên nhanh chóng phục hồi sau một thời kỳ khủng bố trắng của thực dân Pháp.

Nguyễn Văn Nguyễn (1910-1953), là một nhà báo, nhà cách mạng Việt Nam tiêu biểu ở Nam Bộ, cũng là người gắn bó mật thiết với Nguyễn An Ninh.

Năm 1934, mãn hạn tù ở Côn Đảo trở về Sài Gòn, thông qua Nguyễn Văn Tạo, trong ban biên tập báo *La Lutte*, ông đến xin cộng tác viết bài vạch trần chế độ tù nhân dã man và hà khắc của thực dân tại Côn Lôn. Trong thời gian này ông làm việc với Nguyễn An Ninh và quan hệ rất thân thiết.

Năm 1937, Trung ương Đảng chủ trương ra báo *L'Avant Garde*, do ông Hà Huy Tập chỉ đạo, ông được phân công làm thư ký tòa soạn. Nguyễn An Ninh và Nguyễn Văn Nguyễn đã đi các tỉnh miền Tây để kêu gọi nhân dân ủng hộ về tài chính cho báo *L'Avant Garde*. Ngày 19 tháng 7 năm 1937, Nguyễn Văn Nguyễn cùng bị bắt giam với Nguyễn An Ninh, bị kết án 2 năm tù giam và 5 năm biệt xứ. Cho đến đầu tháng 9 năm 1939, cả hai được phóng thích. Nhưng ra khỏi tù chưa đầy một tháng, ông bị bắt và đày ra Côn Lôn.

3. Kết luận

Tóm lại, từ khi về nước đến khi Nguyễn An Ninh bị đi đày và hy sinh tại Côn Đảo, ông đã gặp gỡ, làm việc với nhiều lãnh tụ của Đảng Cộng sản. Những lãnh tụ Đảng Cộng sản như Hà Huy Tập, Nguyễn Thị Minh Khai, Phạm Văn Đồng, Nguyễn Văn Linh, Nguyễn Văn Nguyễn,

Nguyễn Văn Trân, Trần Văn Giàu, Nguyễn Thị Lựu, v.v.. đều là những lãnh tụ có uy tín cao, giữ trọng trách lớn của Đảng. Mỗi quan hệ gắn bó, mật thiết, đồng chí đó đã nói lên điều gì? Có thể nói, mặc dù không phải đảng viên Đảng Cộng sản, nhưng Nguyễn An Ninh luôn sát cánh với các lãnh tụ Đảng, những hoạt động của Nguyễn An Ninh luôn đồng hành với nhiệm vụ cách mạng Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Đinh Xuân Lâm. (1998). *Đại cương lịch sử Việt Nam*, tập 2. Nxb. Giáo dục Hà Nội.

Hà Huy Giáp. (1989). *Sự tiến hóa liên tục của Nguyễn An Ninh: một lãnh tụ cách mạng hùng biện*. Nxb. Tp. Hồ Chí Minh.

Lê Minh Quốc. (1996). *Nguyễn An Ninh những dấu ấn để lại*, Nxb. Văn học.

Mai Quốc Liên và Nguyễn Sơn. (2009). *Nguyễn An Ninh tác phẩm*. Hà Nội: Văn học.

Nguyễn Thị Minh. (2005). *Nguyễn An Ninh “Tôi chỉ làm cơn gió thổi”*. Nxb. Trẻ, Tp. Hồ Chí Minh.

Nguyễn An Tịnh. (1996). *Nguyễn An Ninh*, Nxb. Trẻ, Tp. Hồ Chí Minh.

Tủ sách giáo dục truyền thống. (2001). *Nguyễn An Ninh nhà trí thức yêu nước*, Bán nguyệt san xưa và nay, Nxb. Tp. Hồ Chí Minh.

Trung tâm nghiên cứu quốc học. (2009). *Nguyễn An Ninh qua hồi ức của những người thân*, Nxb. Văn học, Hà Nội.

Chú thích

1. Hồ Chí Minh. (1987). *Toàn tập, tập 1*, Nxb. Sự thật, tr.297.

2. Đinh Xuân Lâm. (1998). *Đại cương Lịch sử Việt Nam, Tập 2*. Hà Nội: Giáo dục, tr.329.

3. Trung tâm nghiên cứu quốc học. (2009). *Nguyễn An Ninh tác phẩm*. Hà Nội: Văn học, tr.23.

4. Trung tâm nghiên cứu quốc học. (2009), *Nguyễn An Ninh tác phẩm*. Hà Nội: Văn học, tr.22.

Ngày nhận bài: 19/01/2025

Ngày chấp nhận đăng: 17/3/2025